

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา เรื่อง การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสาร
และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 กฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดจำนวนกรรมการ องค์ประกอบ

คุณสมบัติ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

1.3 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

2. การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 ความหมายของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2.1 การบริหารวิชาการ

2.2.2 การบริหารงบประมาณ

2.2.3 การบริหารงานบุคคล

2.2.4 การบริหารทั่วไป

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 8 - 10) ได้กล่าวถึงความ
ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือเดิมเรียกว่า คณะกรรมการโรงเรียน
สรุปได้ ดังนี้ คือ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์คณะบุคคลที่มีความสำคัญยิ่ง
ที่ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมกิจกรรมของสถานศึกษา ในฐานะที่เป็นองค์กรอย่างเป็นทางการ
ที่มีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกของชุมชน โดย
องค์คณะบุคคลที่ทำหน้าที่ในลักษณะดังกล่าวมีมาตั้งแต่อดีต แต่ลักษณะของบทบาทหน้าที่นั้น
มีความแตกต่างกันไปบ้างในแต่ละช่วงเวลา ดังนี้

ในอดีตจนถึงปี พ.ศ. 2428 ศูนย์กลางการศึกษาในชุมชน ได้แก่ วัด บ้านร่วมกัน
จัดการศึกษา ไม่มีกฎเกณฑ์หรือระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจนแต่เป็นการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต
ของคนในสังคมนั้นๆ

พ.ศ. 2428 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงโปรดส่งเสริมให้มี
การจัดการศึกษาที่มีระบบมีระเบียบปฏิบัติที่แน่นอนมากขึ้น และปี พ.ศ.2452 ได้มีการแต่งตั้ง
คณะกรรมการขึ้นมา เรียกว่า คณะกรรมการตำบล ประกอบด้วย กรรมการ 3 คน ได้แก่ กำนัน
หรือหัวหน้าตำบล 1 คน เจ้าอาวาสวัด ซึ่งเป็นเจ้าคณะหมวดในตำบล 1 รูป และแพทย์ประจำ
ตำบล 1 คน มีหน้าที่จัดตั้งโรงเรียน ทำนุบำรุง หาเด็กมาเข้าเรียนและหาครูมาสอนในโรงเรียน
เรียกโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นนี้ว่า โรงเรียนประชาบาล ซึ่งดำรงอยู่ได้โดยอาศัยทุนทรัพย์ของประชาชน

พ.ศ. 2525 กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย
การแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2525 มีสาระสำคัญที่
กำหนดแนวทางการสรรหา จำนวน คุณสมบัติ วาระและการพ้นจากตำแหน่ง รวมทั้งได้กำหนด
บทบาท หน้าที่ไว้อย่างชัดเจน

พ.ศ. 2539 กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย
คณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2539 เนื่องจาก มีข้อมูลผลการวิจัยมากมาย
ที่ยืนยันว่า การดำเนินการของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาไม่เกิดผลสำเร็จ
เท่าที่ควร ทั้งด้านความพร้อมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษา
ในโรงเรียน ความพึงพอใจในผลงานของตนเอง รวมทั้ง การให้คำปรึกษา แนะนำแก่โรงเรียน

ด้านการกำหนดแนวทางในการพัฒนา ประกอบกับ มีกระแสความต้องการให้คณะกรรมการประจำโรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มากขึ้น

พ.ศ. 2540 ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา สอดคล้องกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จัดการประชุมทางไกล เรื่อง บทบาทคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งเป็นการประชุม สัมมนาแก่ผู้บริหารโรงเรียนและประธานคณะกรรมการโรงเรียนพร้อมกันทั่วประเทศ ผ่านทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ และทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย โดยมีการถ่ายทอดเสียงทั่วประเทศ เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2541

หลังจากที่คณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับ โรงเรียน จึงมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางดำเนินการ และผลการดำเนินงานมากมาย ผลของการวิจัยมีด้วยกันหลายประการ แต่ที่น่าสนใจประการหนึ่ง ก็คือ ผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ โรงเรียน สำหรับโครงสร้างของคณะกรรมการ โรงเรียนนั้น พบว่า เป็นไปตามที่ระเบียบกำหนดไว้ แต่การปฏิบัติงานของคณะกรรมการ โรงเรียน มุ่งเน้นในด้านการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน มากกว่าการกำหนดนโยบาย และการมีส่วนร่วมพัฒนาการเรียนรู้ออกจากการวิจัยดังกล่าว ประกอบกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีหลักการและจุดเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน มีการกระจายอำนาจจัดการศึกษา รวมทั้ง การพัฒนาองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเอง และสามารถที่จะจัดการศึกษาในชุมชนได้ กระทรวงศึกษาธิการ จึงประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2543 ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนหลายฝ่าย เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาของชุมชน และเป็นระเบียบคณะกรรมการสถานศึกษาฉบับแรก ที่กำหนดให้ผู้หญิง สามารถเข้ามามีบทบาทเป็นกรรมการสถานศึกษา ทำให้ผู้หญิงมีโอกาสมากขึ้นในการทำงานเพื่อชุมชนและโรงเรียน ดังนั้น คณะกรรมการสถานศึกษา จึงได้มีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น และยิ่งจะมีบทบาทมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ อย่างเต็มรูปแบบในปี พ.ศ. 2545

จากการศึกษา เรื่อง ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์คณะบุคคล ที่มีความสำคัญยิ่ง ในการทำหน้าที่ กำกับ และส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ในฐานะที่เป็นองค์กรอย่างเป็นทางการ ที่มีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกของชุมชนนั้นๆ โดยองค์คณะบุคคลที่ทำหน้าที่ลักษณะดังกล่าว มีมาตั้งแต่ในอดีต แต่ลักษณะบทบาท หน้าที่ และภารกิจนั้น แตกต่างกันไปบ้างในแต่ละช่วงเวลา หลังจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ประกาศใช้ โดยเน้นหลักการให้ประชาชน มีส่วนร่วมจัดการศึกษาของชุมชน มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาองค์กร ชุมชน ให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองและสามารถจัดการศึกษาในชุมชน

1.2 กฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดจำนวน องค์ประกอบ คุณสมบัติ วาระการดำรง ตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่ง ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 38 วรรคสองและวรรคสาม และกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 กำหนดแนวทาง การดำเนินงานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 : 1 - 5)

1.2.1 สถานศึกษา

สถานศึกษาที่จะต้องดำเนินการสรรหาและเลือกคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ตามกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการ สรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัย หรือหน่วยงาน ทางการศึกษาที่เรียกชื่ออื่นของรัฐ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจ หน้าที่ หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้รับงบประมาณจากรัฐ ยกเว้น สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์การเรียน สถานศึกษาเอกชน และสถานศึกษาอาชีวศึกษา รวมทั้ง สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา

1.2.2 จำนวนคณะกรรมการ

- 1) สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน ให้มีคณะกรรมการ จำนวน 9 คน
- 2) สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียน เกินกว่า 300 คน ขึ้นไป ให้มีคณะกรรมการ จำนวน 15 คน

1.2.3 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

- 1) ประธานกรรมการ มาจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 1 คน
- 2) กรรมการที่ เป็นผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 1 คน
- 3) กรรมการที่ เป็นผู้แทนครู จำนวน 1 คน
- 4) กรรมการที่ เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวน 1 คน
- 5) กรรมการที่ เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน
- 6) กรรมการที่ เป็นผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 1 คน
- 7) กรรมการที่ เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์การศาสนาอื่น ในพื้นที่ สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 1 รูป หรือ 1 คน สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 2 รูป หรือ 2 คน หรือ 1 รูป กับ 1 คน
- 8) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 1 คน สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 6 คน
- 9) ผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ

1.2.4 คุณสมบัติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 1) คุณสมบัติทั่วไป ประธานกรรมการและกรรมการทุกคน ต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังนี้
 - (1) มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์
 - (2) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
 - (3) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
 - (4) ไม่เคยได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(5) ไม่เป็นคู่สัญญา ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษา

ในกรณีผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการ หรือกรรมการผู้ใด ที่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ (5) ต้องออกจากการเป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้าม หรือแสดง หลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่า ตนได้เลิกประกอบกิจการหรือการใดๆ อันมีลักษณะต้องห้าม ดังกล่าวแล้ว ต่อผู้อำนวยการสถานศึกษา ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง หากมิได้ คำยินยอมดังกล่าว ให้ถือว่า ผู้นั้นไม่เคยได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการ

2) คุณสมบัติเฉพาะ

(1) กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง

(1.1) เป็นผู้ปกครองนักเรียนตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษา อยู่ในสถานศึกษานั้น

(1.2) ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษา หรือเป็นที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

(2) กรรมการที่เป็นผู้แทนครู ต้องเป็นครู ซึ่งทำหน้าที่หลักในด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีต่างๆ ในสถานศึกษานั้น

(3) กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน

(3.1) เป็นสมาชิกขององค์กรชุมชน หรือองค์กรที่เรียกชื่ออย่างอื่น ที่มีสมาชิกรวมตัวกัน ไม่น้อยกว่า 15 คน เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน ใกล้เคียงรวมอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี มีผลงานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับรอง และมีที่ตั้งแน่นอนอยู่ในท้องที่ตำบลหรือแขวง ที่เป็นภูมิลำเนาของนักเรียนในสถานศึกษา หรือท้องที่ตำบลหรือแขวงที่สถานศึกษาดังอยู่

(3.2) ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษาหรือที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

(4) กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า

(4.1) เป็นผู้ที่เคยศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษานั้น

(4.2) ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษาหรือที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

(5) กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่น ที่ทางราชการรับรองในพื้นที่ ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ หรือผู้นับถือศาสนาที่ทางราชการรับรอง ได้แก่ พุทธ คริสต์ อิสลาม พราหมณ์ - ฮินดู และซิกข์

(6) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(6.1) ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษาหรือที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

(6.2) ไม่เป็นกรรมการสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา เกินกว่า 3 แห่ง ในเวลาเดียวกัน

1.2.5 วาระการดำรงตำแหน่ง

วาระการดำรงตำแหน่งของประธานกรรมการและกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่ง คราวละ 4 ปี และอาจได้รับการแต่งตั้งใหม่อีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกินกว่า 2 วาระ ติดต่อกันไม่ได้

1.2.6 การพ้นจากตำแหน่ง

นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- 1) ตาย
- 2) ลาออก
- 3) คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ ทำให้เสื่อมเสียต่อสถานศึกษา หรือหย่อนความสามารถ
- 4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่ง สำหรับกรรมการประเภทนั้น
- 5) พ้นจากการเป็นพระภิกษุสงฆ์ เฉพาะกรรมการ ซึ่งเป็นผู้แทนที่เป็นพระภิกษุสงฆ์

จากการศึกษา จำนวน องค์ประกอบ คุณสมบัติ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปว่า สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนไม่เกิน 300 คน มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน และสถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนเกิน 300 คนขึ้นไป มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กร

ชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นกรรมการ และเลขานุการ วาระการดำรงตำแหน่งของประธานกรรมการ และกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และอาจได้รับการแต่งตั้งใหม่อีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกินกว่า 2 วาระติดต่อกันไม่ได้

1.3 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถานศึกษา เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษา ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการ ซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลทำหน้าที่ กำกับและส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายและมาตรฐานการบริหารจัดการศึกษา และในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จนั้น สถานศึกษาและคณะกรรมการต้องเข้าใจบทบาท หน้าที่ของกันและกัน ควรมีรูปแบบ วิธีการทำงานที่ประสานสอดคล้องกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาการศึกษาให้บรรลุผลตามที่ร่วมกันกำหนดขึ้น บทบาท หน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และความสัมพันธ์ระหว่างบทบาท หน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดไว้สรุปได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 10 - 16) คือ

1.3.1 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 สถานศึกษา จึงมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

- 1) จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย และแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจน บริบทและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น
- 2) จัดตั้งงบประมาณ และรับผิดชอบค่าใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา
- 3) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของนักเรียน ชุมชนและท้องถิ่น

4) จัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสม และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจน การปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5) ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและแนวปฏิบัติต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

6) กำกับ ติดตาม ประเมินผลงาน ตามแผนงาน โครงการและประเมินผล การปฏิบัติงาน ตลอดจน การพิจารณาความดีความชอบ การพัฒนา และการดำเนินการทางวินัย กับครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ตามที่กฎหมายกำหนด

7) ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้ง ปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา

8) จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ความร่วมมือ ในการประเมินคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานนอกสถานศึกษา รวมทั้ง การรายงานผล การประเมินต่อคณะกรรมการสถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

9) ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถานศึกษา และสถาบันอื่นในชุมชน และท้องถิ่น

10) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ที่เกี่ยวกับกิจการภายในสถานศึกษา หรือตามที่ได้รับ มอบหมาย และตามที่กฎหมายกำหนด

1.3.2 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รวมทั้ง อำนาจหน้าที่การบริหารงานบุคคลที่จะเกิดขึ้น ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานไว้ ดังนี้ คือ

1) กำกับการดำเนินกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

2) ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจการด้านต่างๆ ของสถานศึกษา

3) มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล สำหรับข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการและบุคลากร ทางการศึกษากำหนด

4) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษากับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

อำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อาจแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ กำกับ ส่งเสริม สนับสนุน และมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ กำหนดไว้ ซึ่งมีกรอบในการดำเนินงาน ดังนี้

1) อำนาจหน้าที่ในการกำกับ หมายถึง การกำกับให้สถานศึกษาดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่งและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยบทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ต้องคอยกำกับสถานศึกษา โดยการติดตามการปฏิบัติงานของสถานศึกษา รวมทั้งให้ความเห็น ให้ข้อเสนอแนะและให้คำปรึกษา เพื่อให้สถานศึกษาได้ดำเนินการให้เป็นไปตาม กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่งและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และของสถานศึกษาเอง หากสถานศึกษาดำเนินการไม่สอดคล้อง หรือไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่งและนโยบายดังกล่าว คณะกรรมการสถานศึกษา ต้องแจ้งให้สถานศึกษาดำเนินการ และหากสถานศึกษาไม่ดำเนินการ คณะกรรมการต้องเสนอความเห็นไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพิจารณาสั่งการ หรือแจ้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สั่งการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

2) อำนาจในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง บริหารงานอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ สามารถให้บริการการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชนได้อย่างกว้างขวางทั่วถึง และจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ ศรัทธา เชื่อถือของประชาชน ชุมชนและท้องถิ่น

3) อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษา อำนาจหน้าที่ในส่วนนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ที่เกี่ยวข้อง กำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานดังกล่าว อาจเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ ได้ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทบาทหน้าที่ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	บทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
<p>1. ด้านการบริหารวิชาการ</p> <p>1.1 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น</p> <p>1.2 จัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสม และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง</p> <p>1.3 จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และรายงานผลการประเมินให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบ</p> <p>2. ด้านการบริหารงบประมาณ</p> <p>2.1 จัดตั้งและรับผิดชอบการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด</p> <p>2.2 ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งนี้ ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด</p>	<p>1. ด้านการบริหารวิชาการ</p> <p>1.1 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น</p> <p>1.2 ให้ข้อเสนอแนะและส่งเสริม สนับสนุน ให้จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง</p> <p>1.3 รับทราบ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา</p> <p>2. ด้านการบริหารงบประมาณ</p> <p>2.1 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้ง และการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา</p> <p>2.2 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการออก ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษาหรือปฏิบัติหน้าที่</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

บทบาทหน้าที่ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	บทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
<p>3. ด้านการบริหารงานบุคคล</p> <p>ดำเนินการตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด</p> <p>4. ด้านการบริหารทั่วไป</p> <p>4.1 จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้ง ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น</p> <p>4.2 ดำเนินการกำกับ ติดตามและประเมินผลงานตามแผนงาน โครงการของสถานศึกษา</p>	<p>อื่น เกี่ยวกับเรื่องนี้ ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด</p> <p>3. ด้านการบริหารงานบุคคล</p> <p>ปฏิบัติตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p> <p>4. ด้านการบริหารทั่วไป</p> <p>4.1 ให้ความเห็น เสนอแนะและให้คำปรึกษาในการจัดทำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้ง ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น</p> <p>4.2 รับทราบ ให้ความเห็น และขอเสนอแนะในการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษา และกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบาย และแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น และรายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เมื่อสถานศึกษาไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจน นโยบาย และแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

บทบาทหน้าที่ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	บทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
<p>4.3 ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้ง ปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้และจัดหาประโยชน์ จากทรัพย์สินของสถานศึกษาตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด</p> <p>4.4 ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ในการดำเนินงานด้านต่างๆ ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด</p> <p>4.5 ส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชน และ สร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่นๆ ในชุมชน และท้องถิ่น</p> <p>4.6 ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของ สถานศึกษา ตามที่ได้รับมอบหมาย และตามที่ กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด</p>	<p>ขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น</p> <p>4.3 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนเกี่ยวกับการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา รวมทั้ง ปกครอง ดูแลบำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน ของสถานศึกษาตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด</p> <p>4.4 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด</p> <p>4.5 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษา ในการส่งเสริมความเข้มแข็ง ในชุมชน และสร้างความสัมพันธ์กับสถาบัน อื่นๆ ในชุมชนและท้องถิ่น</p> <p>4.6 ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของ สถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p>

(ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 10 - 16)

ในกรณีที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาไม่สอดคล้องหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ หลักเกณฑ์ นโยบาย คำสั่ง ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เสนอความเห็นดังกล่าวให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทราบ เพื่อพิจารณาสั่งการให้สถานศึกษาปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบต่อไป

จากการศึกษา บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินงานในการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการศึกษาตามขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น

2. การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

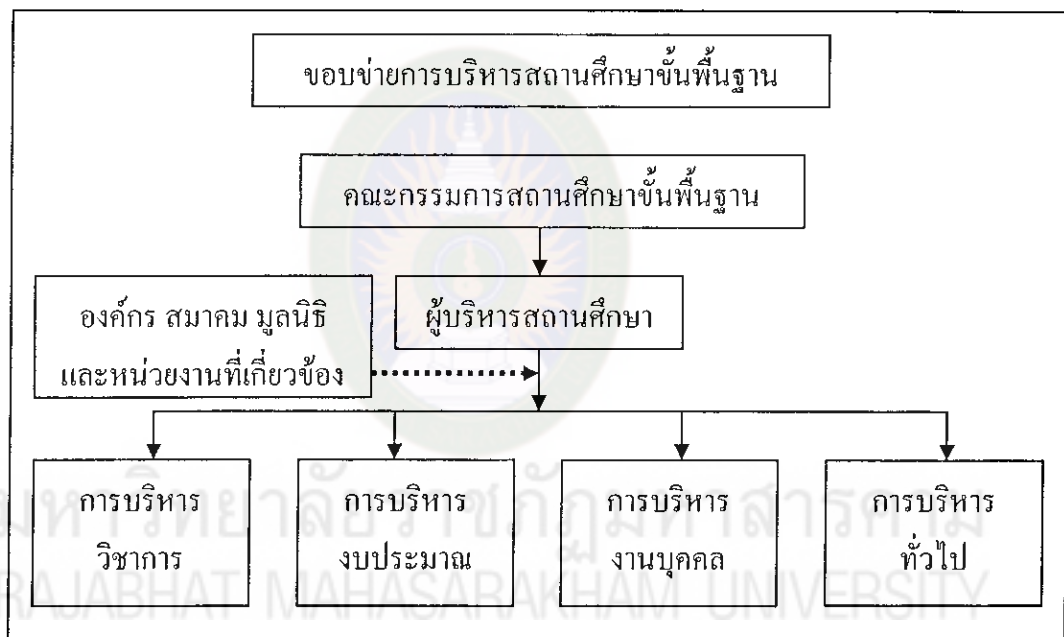
2.1 ความหมายของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กล่าวถึง ส่วนที่เกี่ยวข้องกับความหมายของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ในมาตรา 4 วรรคสองว่า การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายความว่า การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา มาตรา 4 วรรคห้า กล่าวว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และในมาตรา 16 กล่าวว่า การศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัด ไม่น้อยกว่าสิบสองปี ก่อนระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทการศึกษา ให้เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 2 - 9) ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ออกกฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ตามความข้อ 1 และ 2 สรุปว่า การศึกษาที่เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา โดยที่ในระดับมัธยมศึกษา แบ่งย่อยเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทสามัญศึกษาและประเภทอาชีวศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ข : 2)

จากการศึกษา เรื่อง ความหมายของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานดังกล่าว สรุปได้ว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาทุกแห่งที่จัดการศึกษา ในระดับ ก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา

2.2 ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขอบข่าย ภารกิจครอบคลุม การดำเนินงาน 4 ด้าน สรุปได้ดังที่ปรากฏตามแผนภูมิที่ 2 และมีรายละเอียดตามลำดับดังนี้ คือ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ค : 32 - 73)

แผนภูมิที่ 2 ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2.1 การบริหารวิชาการ

งานวิชาการถือเป็นงานหรือภารกิจหลักของสถานศึกษา ที่พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้มุ่งให้กระจายอำนาจด้าน การบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการ ได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัย ที่จะทำให้สถานศึกษา มีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้

ตลอดจน การวัดผลประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดขอบข่าย ภารกิจ การดำเนินงาน สรุป ได้ดังนี้ คือ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ค : 34 - 38)

1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เช่น การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จัดทำข้อมูล สารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการของสังคม ชุมชน ท้องถิ่น การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และประเมินสถานภาพ สถานศึกษาเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยการมีส่วนร่วม ของทุกฝ่าย การจัดทำโครงสร้างหลักสูตร และสาระการเรียนรู้ต่างๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตร สถานศึกษา ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยการบูรณาการ เนื้อหาสาระในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน และระหว่างกลุ่ม การนำหลักสูตรไปใช้ในการ จัดการเรียนรู้ และการบริหารจัดการในการใช้หลักสูตรให้เหมาะสม การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตร การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม เป็นต้น

2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เช่น การส่งเสริมให้ครูผู้สอน ได้จัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การส่งเสริมให้ครูจัด กระบวนการเรียนรู้ โดยจัดสาระและกิจกรรม ที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อป้องกัน แก้ไขปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์และการปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้รักการอ่านและใฝ่รู้ อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่างๆ การปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม คุณลักษณะที่ พึงประสงค์ให้สอดคล้องกับสาระและกิจกรรม โดยการจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชนท้องถิ่นมา มี ส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ และส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เป็นต้น

3) การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ได้แก่ การกำหนด ระเบียบ แนวปฏิบัติ เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา การส่งเสริมให้ครูจัดทำ แผนการวัดผล ประเมินผลแต่ละรายวิชา ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูดำเนินการ วัดผล และประเมินผลการเรียนรู้โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริงจากกระบวนการปฏิบัติ และผลงาน การจัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ประสบการณ์และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น สถานประกอบการ และอื่นๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เป็นต้น

4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เช่น การศึกษาวิเคราะห์และวิจัย การบริหารจัดการและการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ ในภาพรวมของสถานศึกษา การส่งเสริมให้ครูศึกษา วิเคราะห์และวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระ รวมทั้ง ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และการเผยแพร่ผลงานวิจัย เป็นต้น

5) การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา เช่น การศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานวิชาการ ส่งเสริมให้ครูผลิต จัดทำ พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน การจัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานด้านวิชาการ การประสานความร่วมมือในการผลิต จัดทำ พัฒนาและใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนรู้และพัฒนางานด้านวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน และสถาบันอื่น และการประเมินผลการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เป็นต้น

6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เช่น สำรวจแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ในชุมชน ท้องถิ่นในเขตพื้นที่การศึกษาและในเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง เผยแพร่แหล่งเรียนรู้ แก่ครู สถานศึกษา บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงานและสถาบันอื่น การจัดตั้งและการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ การพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้โดยการประสานความร่วมมือกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน สถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา ในการจัดตั้ง ส่งเสริมและพัฒนา แหล่งเรียนรู้ที่เข้าร่วมกัน ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

7) การนิเทศการศึกษา เช่น จัดระบบนิเทศงานวิชาการ และการเรียน การสอนภายในสถานศึกษา การดำเนินการนิเทศงานวิชาการในรูปแบบที่หลากหลาย เหมาะสม การประเมินผลการจัดระบบและกระบวนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา การประสานงาน กับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาระบบ และกระบวนการนิเทศงานวิชาการ การเรียนการสอน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์ในการจัดระบบนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา กับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายการนิเทศในพื้นที่การศึกษา เป็นต้น

8) การแนะแนวการศึกษา เช่น การจัดระบบแนะแนว ทางด้านวิชาการ และวิชาชีพภายในสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กระบวนการเรียน การสอน แนะแนวการศึกษา โดยความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา ติดตาม ประเมินผล การจัดการระบบและกระบวนการแนะแนวการศึกษาในสถานศึกษา การประสานความร่วมมือ

และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านการแนะแนวการศึกษา กับสถานศึกษาอื่นหรือเครือข่าย
การแนะแนวภายในเขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น

9) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เช่น จัดระบบ
โครงสร้างองค์กร ให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กำหนดเกณฑ์
การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาและตามตัวชี้วัดของ
กระทรวงและของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์วิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐาน
และประเมินคุณภาพการศึกษา วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพ
การศึกษา ให้บรรลุผลตามเป้าหมาย การดำเนินการพัฒนางาน ตามแผนติดตาม ตรวจสอบ และ
ประเมินคุณภาพภายใน เพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษา
และหน่วยงานอื่นๆ เพื่อปรับปรุงพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน เป็นต้น

10) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน เช่น การศึกษา การสำรวจ
ความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน การจัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิดและเทคนิค
ทักษะทางวิชาการ เพื่อพัฒนาทักษะวิชาชีพประชาชนในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน
มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่าง
บุคคล ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น เป็นต้น

11) การประสานความร่วมมือพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา และ
องค์กรอื่น เช่น การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน
และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา ทั้งบริเวณ
ใกล้เคียงภายในเขตพื้นที่การศึกษาและต่างเขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น

12) การส่งเสริม สนับสนุนงานวิชาการให้แก่บุคคล ครอบครัว องค์กร
หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา เช่น การศึกษา สืบวิจัยข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้ง
ความต้องการรับการสนับสนุนในด้านวิชาการ การส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาวิชาการ
และพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ การจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษา

จากการศึกษา เรื่อง การบริหารวิชาการ สรุปว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง
การบริหารงานในสถานศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการ
เรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา
การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

การส่งเสริม สนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กรและหน่วยงานอื่นที่จัดการศึกษา รวมทั้ง การประสานความร่วมมือการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น

2.2.2 การบริหารงบประมาณ

การบริหารงบประมาณ จะมุ่งเน้นความเป็นอิสระในด้านการบริหารจัดการ และให้มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยยึดหลักการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน โดยให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้ง จัดหารายได้จาก การให้บริการมาใช้บริหารจัดการ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ซึ่งขอบข่ายของงานในด้านการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้ คือ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ค : 39 - 50)

1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ ประกอบด้วย

(1) การวิเคราะห์ และพัฒนานโยบายทางการศึกษา เช่น วิเคราะห์ ทิศทาง หรือยุทธศาสตร์ของหน่วยงานเหนือสถานศึกษา คือ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ระดับชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนปฏิบัติราชการกระทรวงศึกษาธิการ แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาข้อตกลงผลการปฏิบัติงานและเป้าหมาย การให้บริการสาธารณะทุกระดับ เป็นต้น

(2) การจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษา เช่น ทบทวนภารกิจจัดการศึกษา ศึกษารายงานข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การประเมินสถานภาพของสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของสถานศึกษา กำหนดกลยุทธ์สถานศึกษา กำหนดผลผลิต ผลลัพธ์ และตัวชี้วัดความสำเร็จ เป็นต้น

(3) การวิเคราะห์ความเหมาะสมการเสนอของบประมาณ เช่น การจัดทำรายละเอียดแผนงบประมาณ แผนงาน โครงการ เชื่อมโยงกับผลผลิต ผลลัพธ์ ตามตัวชี้วัดความสำเร็จของสถานศึกษา การวิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญของแผนงาน โครงการ การจัดทำกรอบประมาณการรายจ่ายระยะปานกลาง โดยวิเคราะห์นโยบายหน่วยเหนือที่เปลี่ยนแปลงไป จากเดิม และวิเคราะห์ผลการดำเนินงานในรอบปีงบประมาณที่ผ่านมาของสถานศึกษา เพื่อปรับเป้าหมายผลผลิตที่ต้องการ เป็นต้น

2) การจัดสรรงบประมาณ ประกอบด้วย

(1) การจัดสรรงบประมาณภายในสถานศึกษา เช่น จัดทำข้อตกลง บริการผลผลิตสถานศึกษากับเขตพื้นที่การศึกษาเมื่อ ได้รับงบประมาณ ศึกษาข้อมูลการจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบวงเงินนอกงบประมาณที่ได้ จากแผนการระดมทรัพยากร วิเคราะห์

กิจกรรม ตามภารกิจที่ต้องดำเนินการ จัดลำดับความสำคัญ กำหนดงบประมาณ ทรัพยากรของแต่ละสายงาน โครงการให้เป็นไปตามกรอบวงเงินงบประมาณที่ได้รับและเงินนอกงบประมาณ ตามแผนระดมทรัพยากร ปรับปรุงกรอบงบประมาณรายจ่ายระยะปานกลางให้สอดคล้องกับกรอบวงเงินที่ได้รับ จัดทำรายละเอียดแผนปฏิบัติการประจำปี จัดทำข้อตกลงร่างผลผลิตหน่วยงานในสถานศึกษา และการเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นต้น

(2) การเบิกจ่าย และการอนุมัติงบประมาณ เช่น จัดทำแผนการใช้งบประมาณรายไตรมาส โดยการกำหนดปฏิทินปฏิบัติงานรายเดือน ให้สอดคล้องเป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปี สรุปแยกรายไตรมาส นำเสนอแผนการใช้งบประมาณวงเงินรวม เพื่อเสนอขออนุมัติเงินประจำงวดผ่านเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำเสนอสำนักงบประมาณ และการเบิกจ่ายเงินงบประมาณประเภทต่างๆ ตามแผนปฏิบัติการประจำปี

(3) การ โอนเงินงบประมาณ

3) การตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล การรายงานผลการใช้เงิน และผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย

(1) การตรวจสอบ ติดตามการใช้เงิน และผลการดำเนินงาน เช่น การจัดทำแผนการตรวจสอบ ติดตามการใช้เงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณ ให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปีและแผนการใช้งบประมาณรายไตรมาส จัดทำแผนการตรวจสอบ ติดตามผลการดำเนินงาน ตามข้อตกลงการให้บริการผลผลิตของสถานศึกษา การประสานแผน ตรวจสอบ ติดตามและนิเทศ และการจัดทำรายงานข้อมูลการใช้งบประมาณ เป็นต้น

(2) การประเมินผลการใช้เงิน และผลการดำเนินงาน เช่น กำหนดปัจจัยหลักความสำเร็จ และตัวชี้วัดของสถานศึกษา การจัดทำตัวชี้วัดความสำเร็จ ของผลผลิตที่กำหนดตามข้อตกลงการให้บริการผลผลิตของสถานศึกษา สร้างเครื่องมือเพื่อประเมินผลผลิตตามตัวชี้วัดความสำเร็จที่กำหนดไว้ การประเมินแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปีและจัดทำรายงานประจำปี เป็นต้น

4) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย

(1) การจัดการทรัพยากร เช่น การประชาสัมพันธ์เพื่อให้หน่วยงานในสถานศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาให้ทราบรายการสินทรัพย์ของสถานศึกษา เพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกัน การวางระบบการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยร่วมกับบุคคล

และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน และการสนับสนุนให้บุคลากร และสถานศึกษาร่วมมือกัน ใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ เป็นต้น

(2) การระดมทรัพยากร เช่น การศึกษา วิเคราะห์ภารกิจ ตามกรอบ ประมาณการระยะปานกลางและแผนปฏิบัติการประจำปี ที่ใช้วงเงินเพิ่มเติมจากที่ประมาณการ รายได้งบประมาณไว้ เพื่อจัดลำดับความสำคัญ การสำรวจข้อมูลของนักเรียน ที่มีความต้องการ ได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษา การศึกษา วิเคราะห์ แหล่งทรัพยากรบุคคล หน่วยงาน องค์กร และท้องถิ่น ที่มีศักยภาพให้การสนับสนุนการศึกษา เป็นต้น

(3) การจัดการรายได้และผลประโยชน์ เช่น การวิเคราะห์ศักยภาพ ของสถานศึกษา ที่ดำเนินการจัดการรายได้และสินทรัพย์นำมาซึ่งรายได้ ผลประโยชน์ เพื่อจัดทำ ทะเบียนข้อมูล แนวปฏิบัติหรือระเบียบของสถานศึกษา จัดหา และบริหารรายได้ผลประโยชน์ ของสถานศึกษา การจัดทำทะเบียนคุม การเก็บรักษาและการเบิกจ่ายเงิน เป็นต้น

(4) กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา เช่น การสำรวจประเภทกองทุนและ จัดทำข้อมูลยอดวงเงิน และหลักเกณฑ์ของแต่ละกองทุน การสำรวจความต้องการของนักเรียน และคัดเลือกให้กู้ยืม การประสานการกู้ยืมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างความตระหนักแก่ ผู้กู้ยืม การติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน เป็นต้น

(5) กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา เช่น การจัดระบบสวัสดิการ เพื่อการศึกษาของสถานศึกษา ให้สอดคล้องและเป็นไปตามกฎหมาย การจัดหาสวัสดิการเพื่อ การศึกษา การวางระเบียบการใช้เงินสวัสดิการ การดำเนินการจัดสวัสดิการ เป็นต้น

5) การบริหารการเงิน เช่น การเบิกเงินจากคลัง การรับเงิน เก็บรักษาเงิน การจ่ายเงิน การนำส่งเงิน การโอนเงิน และการกักเงินเบิกเหลือในปี

6) การบริหารบัญชี ประกอบด้วย

(1) การจัดทำบัญชีการเงิน เช่น ตั้งยอดบัญชี จัดทำกระดาษทำการ โดยปรับปรุงบัญชีเงินงบประมาณ โอนปีบัญชีเงินนอกงบประมาณ เข้าบัญชีทุน บัญชีเงินฝาก เงินประกัน ตั้งยอดบัญชีสินทรัพย์ที่เป็นวัสดุหรือสินค้างเหลือ บัญชีสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน จัดทำใบสำคัญลงบัญชีทั่วไป การบันทึกบัญชีคงค้าง บันทึกบัญชีประจำวันครอบคลุมการรับ เงินงบประมาณ การรับรายได้จากการขายสินค้าหรือให้บริการ การจ่ายเงินงบประมาณ วัสดุ หรือสินค้างเหลือ เงินอุดหนุน เงินมัดจำและค่าปรับ การรับเงินบริจาค การรับหรือถอนเงิน รายได้แผ่นดิน การสรุปรายการบันทึกบัญชีทุกวัน เป็นต้น

(2) การจัดทำรายงานการเงินและงบการเงิน เช่น การจัดทำรายงานประจำเดือน เพื่อส่งหน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน และกรมบัญชีกลาง ภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดไป จัดทำรายงานรายได้แผ่นดิน รายงานรายได้และค่าใช้จ่าย รายงานเงินประจำงวด รายงานประจำปี โดยจัดทำงบแสดงฐานะทางการเงิน จัดทำงบแสดงผลดำเนินงานทางการเงิน งบกระแสเงินสดโดยวิธีตรง การจัดทำหมายเหตุประกอบการเงิน เป็นต้น

7) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ ประกอบด้วย

(1) การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา เช่น การตั้งคณะกรรมการหรือบุคลากร ดำรงวัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดิน อาคารและสิ่งก่อสร้างทั้งหมด เพื่อทราบสภาพการใช้งาน จำหน่าย บริจาคหรือขายทอดตลาดตามระเบียบ กรณีหมดสภาพ หรือไม่ได้ใช้ประโยชน์ การจัดทำทะเบียนครุภัณฑ์สินที่เป็นวัสดุ ครุภัณฑ์ให้เป็นปัจจุบัน ทั้งที่ซื้อหรือจัดหาจากเงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณ ตลอดจนได้จากการบริจาค ที่ยังไม่ได้บันทึกมูลค่า โดยบันทึกทะเบียนครุภัณฑ์สิน ระยะเวลาที่ได้รับสินทรัพย์ จัดทะเบียนที่ราชพัสดุสำหรับที่ดิน อาคาร และสิ่งก่อสร้างในกรณีที่ยังไม่ดำเนินการ จัดทำทะเบียนครุภัณฑ์ในส่วนสถานศึกษาให้เป็นปัจจุบัน และการจัดทำระบบฐานข้อมูลทรัพย์สิน เป็นต้น

(2) การจัดหาพัสดุ เช่น การวิเคราะห์แผนงาน โครงการที่ได้จัดทำกรอบรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลาง เพื่อตรวจสอบกิจกรรมที่ต้องใช้พัสดุที่ยังไม่มีในทะเบียนครุภัณฑ์สิน และตามเกณฑ์ความขาด ที่กำหนดตามมาตรฐานกลาง จัดทำแผนระยะปานกลางจัดหาพัสดุทั้งในส่วนที่สถานศึกษาจัดหาเองและร่วมมือกับสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่นจัดหา

(3) การกำหนดแบบรูปรายการ คุณลักษณะเฉพาะ และการจัดซื้อจัดจ้าง เช่น การจัดทำเอกสารแบบรูป หรือคุณลักษณะเฉพาะ ของครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้าง ในกรณีที่เป็นแบบมาตรฐาน การจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นกำหนดคุณลักษณะเฉพาะหรือแบบรูปรายการ ในกรณีที่ไม่เป็นแบบมาตรฐาน การตรวจสอบงบประมาณ รายละเอียดเกณฑ์คุณลักษณะเฉพาะ ประกาศ จ่าย แบบรูปรายการ การจัดทำสัญญา และการตรวจรับงาน เป็นต้น

(4) การควบคุม บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ เช่น จัดทำทะเบียนครุภัณฑ์สินให้เป็นปัจจุบัน การกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับการใช้ทรัพย์สิน กำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บควบคุมและเบิกจ่ายให้เป็นไปตามระบบ การตรวจสอบพัสดุประจำปี อย่างสม่ำเสมอทุกปี การตรวจสอบสภาพ การบำรุงรักษาและซ่อมแซม ทั้งก่อนและหลังใช้งาน เป็นต้น

จากการศึกษา เรื่อง การบริหารงบประมาณ สรุปได้ว่า การบริหารงบประมาณ หมายถึง การบริหารงานในสถานศึกษา เกี่ยวกับการจัดทำและการเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล การรายงานผลการใช้เงิน และผลการดำเนินงาน การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

2.2.3 การบริหารงานบุคคล

การบริหารบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่ส่งเสริมสถานศึกษา ให้สามารถปฏิบัติงาน ตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารบุคคล ให้เกิดความคล่องตัว มีอิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ แนวปฏิบัติ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ขอบข่ายการบริหารบุคคลของสถานศึกษา มีดังนี้ คือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ค : 51 - 63)

1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ประกอบด้วย

(1) การวิเคราะห์ และวางแผนอัตรากำลังคน เช่น วิเคราะห์ภารกิจ และประเมินสภาพความต้องการกำลังคน กับภารกิจของสถานศึกษา การจัดทำและการนำเสนอ แผนอัตรากำลัง ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ สถานศึกษาตามเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ. กำหนด และการนำแผนอัตรากำลังของสถานศึกษาสู่การปฏิบัติ

(2) การกำหนดตำแหน่ง เช่น การจัดทำภาระงานของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา และการนำแผนอัตรากำลังมาใช้กำหนดตำแหน่งของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา เป็นต้น

(3) การเลื่อนตำแหน่งของบุคลากรทางการศึกษา เลื่อนวิทยฐานะ ของข้าราชการครู เช่น การขอปรับปรุง การประเมิน การส่งคำขอปรับปรุงการกำหนดตำแหน่ง การขอเลื่อนวิทยฐานะ และการขอกำหนดตำแหน่งเพิ่ม เป็นต้น

2) การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ประกอบด้วย

(1) ดำเนินการสรรหาเพื่อบรรจุบุคคลรับราชการเป็นข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา กรณีที่อาจได้รับมอบอำนาจจาก อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่

การศึกษา เช่น การสอบแข่งขัน สอบคัดเลือกและการคัดเลือก ในกรณีจำเป็นหรือมีเหตุพิเศษ ในตำแหน่งครูผู้ช่วย ครู บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา เป็นต้น

(2) การจ้างลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว เช่น การจ้างลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราวโดยใช้เงินงบประมาณ หรือการจ้างลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราวของสถานศึกษาโดยใช้เงินรายได้ของสถานศึกษา เป็นต้น

(3) การแต่งตั้ง ย้าย โอนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เช่น การเสนอคำร้องขอย้าย การบรรจุแต่งตั้งกรณีรับย้ายมาจากสถานศึกษาอื่น และการรายงานการบรรจุแต่งตั้งและข้อมูลประวัติส่วนตัวไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น

(4) การบรรจุกลับเข้ารับราชการ เช่น การบรรจุกลับเข้ารับราชการ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กรณีออกจากราชการตามมติคณะรัฐมนตรี กรณีออกจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร และลาออกจากพนักงานส่วนท้องถิ่นหรือข้าราชการอื่น ที่ไม่ใช่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

(5) การรักษาราชการแทนและรักษาการในตำแหน่ง

3) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ประกอบด้วย

(1) การพัฒนาข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษา เช่น การพัฒนา ก่อนมอบหมายการปฏิบัติหน้าที่ ระหว่างปฏิบัติหน้าที่ และการพัฒนาก่อนเลื่อนตำแหน่ง โดยการปฐมนิเทศแก่ผู้ได้รับบรรจุแต่งตั้ง การแจ้งภาระงาน การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการพัฒนาตนเอง การดำเนินการพัฒนา และการติดตาม ประเมินผลการพัฒนา เป็นต้น

(2) การเลื่อนขั้นเงินเดือนข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา เช่น การเลื่อนเงินเดือนกรณีปกติและกรณีพิเศษ โดยแต่งตั้งกรรมการพิจารณา การพิจารณาสั่งเลื่อนและไม่เลื่อนขั้นเงินเดือน รายงานการสั่งเลื่อน และไม่เลื่อนขั้นเงินเดือน เป็นต้น

(3) การเพิ่มค่าจ้างลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว เช่นการเพิ่มค่าจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว โดยใช้เงินงบประมาณ หรือโดยใช้เงินรายได้ของสถานศึกษา ภายใต้หลักเกณฑ์และวิธีการที่สถานศึกษากำหนด เป็นต้น

(4) การดำเนินการเกี่ยวกับบัญชีถือจ่ายเงินเดือน

(5) เงินวิทยฐานะและค่าตอบแทนตามที่กระทรวงการคลังกำหนด

(6) งานทะเบียนประวัติ เช่น การจัดทำ และการเก็บรักษาทะเบียนประวัติข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษาและลูกจ้าง การแก้ไขวัน เดือน ปีเกิดของข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษา และลูกจ้าง เป็นต้น

(7) งานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ได้แก่ การตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมควรได้รับการเสนอขอ การดำเนินการเสนอขอ และการจัดทำทะเบียนผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นต้น

(8) การขอมีบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(9) งานขอหนังสือรับรอง ได้แก่ การออกหนังสือรับรองประเภทต่างๆ การขออนุญาตให้ข้าราชการไปต่างประเทศ ขออนุญาตลาอุปสมบท การขอพระราชทานเพลิงศพ การลาศึกษาต่อ การยกย่องเชิดชูเกียรติและให้ได้รับเงินวิทยพัฒน์ เป็นต้น

4) วินัยและการรักษาวินัย เช่น การดำเนินการ กรณีความผิดไม่ร้ายแรง กรณีความผิดร้ายแรง การอุทธรณ์ การร้องทุกข์ ตามกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์และวิธีการที่เกี่ยวข้อง และการเสริมสร้างและป้องกันการกระทำผิดวินัย เป็นต้น

5) งานการออกจากราชการ เช่น การลาออกจากราชการ การให้ออกจากราชการกรณีไม่พ้นทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ การออกจากราชการกรณีขาดคุณสมบัติ การให้ออกจากราชการไว้ก่อน การให้ออกจากราชการกรณีได้รับโทษจำคุก โดยคำสั่งของศาล เป็นต้น

จากการศึกษา เรื่อง การบริหารงานบุคคล สรุปได้ว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง การบริหารงานในสถานศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง การสรรหา บรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัย และการออกจากราชการ

2.2.4 การบริหารทั่วไป

การบริหารทั่วไปเป็นงานเกี่ยวกับการจัดระบบบริหารองค์กร การให้บริการ การบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนด โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษา ให้ใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมด้านการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน โดยเน้นความ โปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ รวมทั้ง การมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยขอบข่ายงานการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้ คือ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ก : 64 - 73)

1) การดำเนินงานธุรการ เช่น การศึกษาวิเคราะห์สภาพงาน การวางแผน ออกแบบระบบงานธุรการ การจัดบุคลากรที่รับผิดชอบ การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ที่รองรับงานได้ตามระบบ ชี้คหลักความถูกต้อง รวดเร็ว ประหยัด คุ่มค่าและมีการติดตาม ประเมินผล ปรับปรุงงานธุรการให้มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

2) งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น รวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสนับสนุนข้อมูล การดำเนินงานธุรการ ในการจัดประชุม คณะกรรมการสถานศึกษา ในเรื่อง การอนุมัติ อนุญาต สั่งการ หรือเร่งรัดการดำเนินงาน และการรายงานผลการดำเนินการให้คณะกรรมการสถานศึกษาทราบ เป็นต้น

3) งานพัฒนาระบบ เครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ เช่น การสำรวจ จัดทำ ทะเบียน การจัดระบบฐานข้อมูลและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ พัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบ การเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ กับสถานศึกษาอื่น เขตพื้นที่การศึกษา และส่วนกลาง การเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริการ การบริการและการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

4) การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา เช่น การจัดระบบในด้าน การประสานงานและเครือข่าย การพัฒนาบุคลากร การกำหนดแผนงาน จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และการประสานงานเพื่อแสวงหาความร่วมมือสนับสนุนทางวิชาการ เป็นต้น

5) การจัดระบบการบริหาร และพัฒนาองค์กร เช่น วิเคราะห์โครงสร้าง ภารกิจ การดำเนินงาน ปริมาณ คุณภาพ และสภาพของสถานศึกษา การวางแผนและออกแบบ การจัดระบบการแบ่งส่วนราชการภายใน ระบบการทำงานและระบบการบริหารงาน กำหนด เป้าหมาย ผลผลิต ผลลัพธ์ ตัวชี้วัดการปฏิบัติงานของบุคลากร ดำเนินการบริหารจัดการ ติดตาม ประเมิน และปรับปรุงระบบบริหารให้มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

6) งานเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การสำรวจข้อมูล การวางแผน และการกำหนดนโยบาย แนวทางการจัดหา การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา มาใช้ในการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการผลิต นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และการติดตาม ประเมินผล เป็นต้น

7) การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหาร ทั่วไป เช่น สำรวจสภาพปัญหาความต้องการจำเป็นในการปฏิบัติงานด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป เพื่อส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวก การจัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่เหมาะสม และการติดตาม ประเมินผลการสนับสนุน เป็นต้น

8) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม เช่น การวางแผน กำหนดแนวทางบริหารจัดการ อาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม การบำรุง ดูแล พัฒนา ติดตาม ตรวจสอบ สรุป ประเมินผล และรายงานการใช้อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม เป็นต้น

9) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน เช่น ประสานงานกับชุมชนและท้องถิ่นในการสำรวจข้อมูลนักเรียน ที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษาในเขตบริการ จัดทำข้อมูลสารสนเทศจากการสำมะโนนักเรียนที่จะเข้ารับบริการ เป็นต้น

10) การรับนักเรียน เช่น ประสานงานการแบ่งเขตพื้นที่บริการการศึกษา การกำหนดแผนการรับนักเรียน การดำเนินการรับนักเรียน การร่วมมือกับชุมชนในการติดตามช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาในการเข้าเรียน การประเมินและรายงานการรับเด็กเข้าเรียน เป็นต้น

11) การส่งเสริมและประสานงาน การศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น การสำรวจความต้องการ กำหนดแนวทางการประสานความร่วมมือ ส่งเสริม สนับสนุน การเชื่อมโยงการจัดและพัฒนาการศึกษารูปแบบ เป็นต้น

12) งานส่งเสริมงานกิจการนักเรียน เช่น การวางแผน กำหนดแนวทางการส่งเสริมการจัดกิจกรรมนักเรียน การจัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่หลากหลายตามความถนัด ความสนใจและเรียนรู้จากการประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การสรุป ประเมินผล เพื่อปรับปรุงแก้ไขการส่งเสริมกิจการนักเรียนเพื่อให้การจัดกิจกรรมเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง เป็นต้น

13) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา เช่น ศึกษาความต้องการ วางแผนในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน องค์กร สถาบันและสื่อมวลชนในท้องถิ่น การจัดให้มีเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ การพัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบ และการติดตาม ประเมินผลการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

14) การส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน การศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กรและหน่วยงานอื่น เช่น กำหนดแนวทาง การส่งเสริม สนับสนุน ประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษา ร่วมกับบุคคล ชุมชน องค์กร และหน่วยงานอื่น

15) การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน เช่น การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาตามโครงสร้าง และภารกิจของสถานศึกษา การวิเคราะห์ กำหนดปัจจัย จัดลำดับความเสี่ยง กำหนดมาตรการป้องกัน วางแผนจัดระบบควบคุมและประเมินผล เป็นต้น

16) งานบริการสาธารณะ เช่นการจัดให้มีระบบบริการสาธารณะ พัฒนาระบบ การประเมินความพึงพอใจงานบริการสาธารณะและนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข พัฒนาระบบงานบริการสาธารณะ เป็นต้น

17) งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น เช่น จัดบุคลากรรับผิดชอบงานพิเศษ ตามความเหมาะสมและศักยภาพ เป็นต้น

จากการศึกษา เรื่อง การบริหารทั่วไป สรุปได้ว่า การบริหารทั่วไป หมายถึง การบริหารงานในสถานศึกษา เกี่ยวกับการดำเนินงานธุรการ งานเลขานุการคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การประสานและการพัฒนา เครือข่ายการศึกษา การจัดระบบในการบริหารและพัฒนาองค์กร งานเทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมสนับสนุนงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านบริหารทั่วไป การดูแลอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม การจัดทำสำมะโนนักเรียน การรับนักเรียน การส่งเสริม ประสานงานด้านการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย การระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานด้านการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน สถาบันอื่น ที่จัดการศึกษา การประสานงานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น การจัดระบบ ควบคุมภายในหน่วยงาน งานบริการสาธารณะ และงานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

ทั้งนี้ การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นจะต้องบริหารจัดการศึกษาให้สนองตอบ เจตนารมณ์ของรัฐ ที่ได้กระจายอำนาจการบริหารจัดการการศึกษา ให้สถานศึกษาดำเนินการได้ โดยอิสระ รวดเร็ว คล่องตัว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น โดยเน้น การมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ โดยมีขอบข่าย การบริหาร รวม 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงาน บุคคล และด้านการบริหารทั่วไป และภารกิจการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ต้องส่งเสริม สนับสนุน สัมพันธ์และเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน โดยมีการบริหารวิชาการ เป็นภารกิจหลัก และบุคลากร ในสถานศึกษาต้องร่วมกันดำเนินงานให้ครอบคลุมในทุกภารกิจ และในบางภารกิจนั้นจำเป็นต้อง ดำเนินการ โดยความร่วมมือของชุมชน ท้องถิ่น องค์กร หน่วยงาน รวมทั้ง สถาบันสังคม อื่นๆ ด้วย

3. คณะกรรมการสถานศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หนองคาย เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 1 หมายถึง หน่วยบริหารจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งรองรับการกระจายอำนาจ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ทั้งนี้ จังหวัดหนองคาย แบ่งเป็น 3 เขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ประกอบด้วย สถานศึกษาในสังกัด ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ 6 อำเภอและกิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองหนองคาย อำเภอท่าบ่อ อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอสังคม กิ่งอำเภอสระใคร และกิ่งอำเภอโพธิ์ตาก รวม 181 แห่ง จำแนกขนาดสถานศึกษาตามจำนวนนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ก : 2) ออกเป็น 2 ขนาด ได้แก่ สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 132 แห่ง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 49 แห่ง จำแนกเป็นรายอำเภอตามขนาดสถานศึกษา ได้ตามตารางที่ 2 ดังต่อไปนี้ คือ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1. 2548 ก : 4)

ตารางที่ 2 จำนวนสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 จำแนกรายอำเภอ ตามขนาดสถานศึกษา

อำเภอหรือกิ่งอำเภอ	จำนวนสถานศึกษา		รวม
	จำแนกตามขนาด (แห่ง)		
	ขนาดเล็ก	ขนาดใหญ่	
เมือง	50	14	64
ท่าบ่อ	26	17	43
ศรีเชียงใหม่	19	5	24
สังคม	19	3	22
สระใคร	12	6	18
โพธิ์ตาก	6	4	10
รวม	132	49	181

จากจำนวนสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ดังกล่าว มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนทั้งสิ้น 1,923 คน จำแนกรายอำเภอ ตามขนาดสถานศึกษา และสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษา สรุปได้ดังตารางที่ 3 ต่อไปนี้ คือ

ตารางที่ 3 จำนวนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 จำแนกรายอำเภอ ตามสถานภาพ และขนาดสถานศึกษา

อำเภอ	จำนวนคณะกรรมการสถานศึกษา (คน)						รวมทั้งสิ้น (คน)
	บุคลากรภายใน			บุคลากรภายนอก			
	สถานศึกษา ขนาดเล็ก	สถานศึกษา ขนาดใหญ่	รวม	สถานศึกษา ขนาดเล็ก	สถานศึกษา ขนาดใหญ่	รวม	
เมือง	100	28	128	350	182	532	660
ท่าบ่อ	52	34	86	182	221	403	489
ศรีเชียงใหม่	38	10	48	133	65	198	246
สังคม	38	6	44	133	39	172	216
สระใคร	24	12	36	84	78	162	198
โพธิ์ตาก	12	8	20	42	52	94	114
รวม	264	98	362	924	637	1,561	1,923

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

ประยุทธ์ เจริญภูมิ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง ปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ จังหวัดชัยภูมิ และพบว่า คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีปัญหาในการดำเนินงาน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้าน แต่ละด้านเป็นปัญหาที่สำคัญ คือ ด้านการกำหนดนโยบาย แผนแม่บทและแผนพัฒนาโรงเรียน คณะกรรมการที่มาจากประชาชน ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม เพราะคิดว่ามีความรู้ น้อย ด้านการให้คำปรึกษาสนับสนุน มีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณของโรงเรียน กรรมการบางคนขาดความรู้ ความเข้าใจในกฎระเบียบ

การบริหารงานของทางราชการ ด้านการรับทราบความก้าวหน้าการดำเนินการตามแผนงานของโรงเรียน ด้านการประสานงานและเสริมสร้างความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชน ประชาชนในชุมชนเศรษฐกิจไม่ค่อยดี จึงให้ความช่วยเหลือได้ไม่มากนัก ส่วนด้านการแต่งตั้งที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการดำเนินการต่างๆ คณะครูไม่ยอมรับข้อเสนอแนะ บุคคลที่คณะกรรมการเสนอให้ทางโรงเรียนแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ส่วนด้านการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

เรียงยศ แก้วไพฑูรย์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ความคิดเห็นของคณะกรรมการโรงเรียน ที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นของคณะกรรมการ โรงเรียน ที่มีต่อการบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ การประสานงานและเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ คือ ด้านการให้คำปรึกษาสนับสนุน มีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณของโรงเรียน ด้านการรับทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานของโรงเรียน ด้านการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน ด้านการกำหนดคน โยบาย แผนแม่บทและแผนพัฒนาโรงเรียน และด้านการแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการดำเนินงาน

คำเขียน อิมใจ (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษา เรื่อง ความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า

1. คณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมและจำแนกตามสถานภาพ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นผู้บริหารและครูในโรงเรียนมีความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการประสานงานกับองค์กรในท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชน อยู่ในระดับมาก โดยมีรายชื่อที่มีความพึงพอใจในระดับน้อยในแต่ละด้าน คือ กรรมการ โรงเรียนร่วมประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับองค์กรในท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชน กรรมการโรงเรียน มีส่วนร่วมในการร่างและเขียนหลักสูตรท้องถิ่น และกรรมการโรงเรียน มีโอกาสเข้าร่วมประชุม กำหนดนโยบาย และวางแผนพัฒนาโรงเรียน

2. คณะกรรมการโรงเรียนมีสถานภาพต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ โดยรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารและครูมีความพึงพอใจ โดยรวมและอีก 2 ด้าน คือ การกำหนดนโยบาย แผนแม่บท และแผนพัฒนาโรงเรียน และด้านการให้คำปรึกษา เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน มากกว่าผู้ปกครองและศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ผู้ทรงคุณวุฒิอื่น มีความพึงพอใจมากกว่าผู้ปกครองและศิษย์เก่า ด้านการประสานงานกับองค์กรในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้บริหารและครูมีความพึงพอใจมากกว่าผู้ปกครองและศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิอื่น และผู้ปกครองและศิษย์เก่า มีความพึงพอใจมากกว่าผู้ทรงคุณวุฒิอื่น

วีระวัฒน์ ศรีโนนยาง (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาและวิจัย เรื่อง การศึกษา การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ โรงเรียน ต่อการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น พบว่า คณะกรรมการโรงเรียน โดยรวมและจำแนกตามสถานภาพ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน ต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ มัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ระดับมาก แต่ด้านการกำหนดนโยบาย แผนแม่บท และแผนพัฒนาโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนคณะกรรมการโรงเรียนที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ แตกต่างกัน ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน

เสถียร แก้วพระปราบ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การปฏิบัติงาน ตามบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง และพบว่า คณะกรรมการที่มาจากข้าราชการครูในโรงเรียน มีการปฏิบัติงานสูงกว่าคณะกรรมการที่มาจากบุคคลภายนอก

สำราญ หาญประเสริฐ (2544 : 95 - 96) ศึกษา การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยรวม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วม จัดการศึกษา อยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกด้าน ยกเว้น ด้านการให้ความเห็นชอบในการจัดทำ หลักสูตรท้องถิ่น ที่คณะกรรมการมีส่วนร่วมในระดับน้อย และคณะกรรมการสถานศึกษา กลุ่มตัวแทนชุมชน มีส่วนร่วมน้อยเกือบทุกด้าน กรรมการจากครู และผู้บริหารมีส่วนร่วมมาก เกือบทุกด้าน โดยสรุป กรรมการสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนประชาชนจากองค์ประกอบต่างๆ

ยังไม่มีบทบาทเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ ตามที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ส่วนปัญหาในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีปัญหาทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยคือ กรรมการสถานศึกษาไม่รู้จักหน้าที่พอ และขาดความรู้ประสบการณ์ในการจัดการศึกษา ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญแก่กรรมการสถานศึกษา และการคัดเลือกคนเป็นกรรมการสถานศึกษา และมีการประชุมบ่อยครั้งมาก ดังนั้น บทบาทการจัดการศึกษาของชุมชน จึงยังเป็นกิจกรรมภายในของผู้บริหาร โรงเรียนและครูในโรงเรียนเท่านั้น

สุทธิวัฒน์ เททะสังข์ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษา การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอภูดั่ง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า

1. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน มีส่วนร่วมร้อยละ 77.7 ขึ้นไป กิจกรรมที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การติดตามดูแล ช่วยเหลือ แก้ปัญหา และส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ มากที่สุด ร้อยละ 95.7 ส่วนกิจกรรมการส่งเสริม สนับสนุน เป็นที่ปรึกษาเพื่อให้คณะกรรมการได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพในการช่วยเหลือกิจกรรมของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมน้อยที่สุดร้อยละ 77.7

2. เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอภูดั่ง จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อยู่ 9 ด้าน ส่วนอีก 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน คือ ด้านให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ด้านส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน และด้านปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา

อดุลย์ศักดิ์ บุญเอนก (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษา พบว่า

1. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
 ขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม
 พบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง
 ทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ด้านการแต่งตั้งที่ปรึกษาและ
 หรือคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงาน ด้านส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
 ตลอดจน วิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน
 รวมทั้ง การสืบสานจารีตประเพณี และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ และด้าน
 การปฏิบัติกรอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีขนาด
 แตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ โดยภาพรวม แตกต่างกัน
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ
 พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดใหญ่มีการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาแตกต่างจาก
 โรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอแนะให้โรงเรียนประสานงาน
 และร่วมมือกับคณะกรรมการสถานศึกษา ในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ทั้ง 12 ด้าน
 ให้มากขึ้น ให้โรงเรียนตระหนัก และเปิดโอกาสให้ชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
 ให้โรงเรียนเตรียมวางแผน ปฏิบัติตามแผน และมีการวัดและประเมินผล โดยให้คณะกรรมการ
 พิจารณาเห็นชอบ เสนอแนะและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

วิวัฒน์ ฟ้าวันดี (2546 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการหลักสูตร
 สถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนเครือข่ายการใช้
 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ทัศนะ
 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อภารกิจการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
 โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง พิจารณารายด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการวางแผน
 ดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร
 ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการสรุปผลการดำเนินงาน ด้านการปรับปรุง พัฒนา และด้าน
 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ตามลำดับ และพบว่า ทัศนะของคณะกรรมการ
 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อภารกิจการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ระหว่างบุคลากร
 ภายในโรงเรียนและบุคลากรภายนอกโรงเรียน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 ที่ระดับ .01

ประมวล อัครศาสตร์ (2547 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาที่เปิดสอน ช่วงชั้นที่ 1 - 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า

1. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง
2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีเพศต่างกัน มีระดับการปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา ด้านการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ด้านกำกับ ติดตามการดำเนินงานของคณะกรรมการตามแผนของสถานศึกษาด้านการส่งเสริม สนับสนุน ให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน ด้านให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน และด้านการแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน
3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีสถานภาพต่างกัน มีระดับการปฏิบัติงาน โดยรวมทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คณะกรรมการที่มีสถานภาพต่างกันมีระดับการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน
4. ผลการประมวลข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ควรจัดสวัสดิการ ค่าตอบแทน หรือสวัสดิการอื่นๆ เช่น เบี้ยเลี้ยงการประชุม งบประมาณสนับสนุนการอบรม สัมมนา การบริหารงบประมาณต้องโปร่งใส และประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบอยู่เสมอ การบริหารงานวิชาการ ควรตอบสนองความต้องการของชุมชน และทันต่อความเคลื่อนไหวทางการศึกษา ควรจัดให้คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาอย่างจริงจัง จัดอบรมสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

ปรัชญา มั่นทน (2548 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษา เรื่อง ความพึงพอใจในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความพึงพอใจในการจัดการศึกษา โดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งด้านการวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การสั่งการ การประสานงาน และการบริหารงบประมาณ โดยผู้แทนครูมีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างมากทุกด้าน และผู้บริหารสถานศึกษามีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาระดับมากทุกด้าน เมื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามกลุ่มบุคคลต่างๆ พบว่า มีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาและผู้แทนครูมีความพึงพอใจในการจัดการศึกษามากกว่า กลุ่มผู้แทนผู้ปกครอง กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชน กลุ่มผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้แทนศิษย์เก่า และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น

ประครอง มิทะลา (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษา การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 มีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากสูงไปต่ำได้ดังนี้ คือ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี ด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษา ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการผลุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา และด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา เป็นอันดับสุดท้าย

2. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างขนาดสถานศึกษา และสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษา ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษา ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา และด้านการผลุงระบบการประกันคุณภาพ

การศึกษา ส่วนด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและด้านการรายงานคุณภาพการศึกษา ประจำปี พบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สมิท (Smith. 1971 : A) ศึกษา บทบาทของตัวแทนประชาชน ในการวางแผน และพัฒนาการศึกษา พบว่า

1. คณะกรรมการศึกษา ผู้บริหาร โรงเรียน และตัวแทนประชาชน ต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา
2. คณะกรรมการจากประชาชน ไม่เห็นด้วยกับเรื่องต่างๆ ที่ทางโรงเรียน ดำเนินการแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยที่คณะกรรมการไม่มีส่วนรู้เห็นหรือรับรู้
3. คณะกรรมการ โรงเรียนและผู้บริหาร โรงเรียนเห็นพ้องต้องกันว่าโรงเรียน จะเจริญก้าวหน้าขึ้นกว่าเดิมมาก ถ้าหากให้คณะกรรมการดังกล่าว ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

เจนนิง (Jennings. 1980 : A) ทำการศึกษาในรัฐอาริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า กรรมการ โรงเรียนมีความรู้ด้านระบบการบริหารงานของโรงเรียนไม่เพียงพอ เช่น ไม่มี ความรู้เกี่ยวกับการบริหารการเงิน งบประมาณ และขาดเหตุผลที่ดีในการตัดสินใจ จึงทำให้ การประชุมเพื่อกำหนดนโยบายไม่ประสบผลสำเร็จ และการจัดการศึกษาของท้องถิ่นไม่พัฒนา เท่าที่ควร

ฮาโรลด์ (Harold. 1983 : A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอำนาจ บทบาทของคณะกรรมการ โรงเรียนในการบริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษา มีบทบาทสำคัญมากในการกำหนดนโยบาย และการเข้ามามีส่วนในการบริหารการศึกษาของ ท้องถิ่น

แคนนัน (Cannan. 2000 : A) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ระเบียบวินัยในโรงเรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ในอดีตที่ผ่านมา ระเบียบวินัยของโรงเรียนประถมศึกษา เมธาฯ โอลิมปัส ได้หย่อนยานลงเรื่อยๆ การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาว่า อะไรเป็นสาเหตุ ของปัญหา เพื่อหาแนวทางแก้ไข การวิจัย ได้วิเคราะห์แนวทางหลัก คือ ระเบียบวินัยนักเรียน ผลกระทบต่อโรงเรียน และความต้องการด้านนโยบายในการสร้างระเบียบวินัยของนักเรียน นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครองกับ โรงเรียน และ

พบว่า หากผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ด้านวินัยนักเรียนของ โรงเรียน จะสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนไปในทางบวกได้

เดลเนย์ (Delaney, 2000 : A) ได้ทำศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในกระบวนการตัดสินใจในหลักสูตรการเรียนระดับเขต พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชนที่มีต่อการกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนใน โรงเรียน มีผลต่อวิสัยทัศน์นักเรียน และหากมีความคิดที่แตกต่าง การใช้วิธีการสื่อสารสองทางจะเป็นประโยชน์ในกระบวนการตัดสินใจและทำให้ไม่เกิดความขัดแย้งในโรงเรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน คือ ตัวแทนของประชาชนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในเขตชุมชน ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน ดังนั้น บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการกำกับ ส่งเสริมและ สนับสนุนกิจการ ของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ต้องการให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วน ได้เสียโดยตรงได้เข้า มามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา อย่างแท้จริง ในรูปแบบหรือลักษณะการเป็นเจ้าของหรือหุ้นส่วนของสถานศึกษา แต่ปัจจุบัน การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ยังไม่ ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อันอาจเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ และปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ สถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระหว่างกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มาจากบุคลากรภายในสถานศึกษา และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มาจากบุคลากร ภายนอกสถานศึกษา นอกจากนี้ ขนาดสถานศึกษาที่จำแนกตามจำนวนนักเรียน อาจเป็นปัจจัย ที่ส่งผลให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีมุมมองหรือมีการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ แตกต่างกันด้วย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ขนาดสถานศึกษาที่จำแนกตามจำนวนนักเรียนส่งผลถึงภารกิจ ปริมาณงาน งบประมาณที่ได้รับ รวมถึง จำนวนผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วย

ทั้งนี้ ผู้วิจัย จะได้นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ไปใช้ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เช่น การกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย การกำหนดโครงสร้าง ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสรุปและอภิปรายผลที่ได้จากการวิจัย รวมทั้ง การดำเนินการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งจะส่งผลให้ได้ข้อสนเทศ

ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ และเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของการดำเนินงาน
ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
หนองคาย เขต 1 ในโอกาสต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY